

CYRIL SE DAERAAD: DIE HAAN HET KLAAR GEKRAAI

DEUR

DR PHILIP THEUNISSEN

Te oordeel aan 'n stortvloed boodskappe op sosiale media en die kommentaar onderaan elektroniese mediaberigte is die meeste gewone Suid-Afrikaners oor die volle spektrum van die samelewing met absolute walging gevul oor die wyse waarop mense wat met die regerende party verbind is die Covid-situasie misbruik het om hulleself tot galaanvalle toe te versmul in belastinggeld wat vir hulppakkette en mediese middele bedoel was, juis om daar waar die nood op sy ergste is verligting te kon bring. Selfs politieke ontleders is dit eens dat dit nog altyd welbekend was dat lede en/of faksies binne die ANC hulleself al geruime tyd vóór die pandemie skaamteloos aan grootskaalse korrupte vergrype skuldig gemaak het maar daar is bly hoop dat daar onder president Cyril Ramaphosa se leierskap rekenskap van hierdie mense sou vereis word en dat hierdie praktyke spoedig sou eindig.

Wat egter nou duidelik word is dat daar oor die termyn van die ANC se bewind omvattende korrupte netwerke tussen politici, kaderamptenare en familielede op alle vlakke van regering en onderafdelings van departemente, staatsondernemings en vinnig gestigte SEB-maatskappye tot stand gekom het wat die beheer oor miljarde rande se staatsbestedings oorgeneem het. Die etiekkonsultant, Fazela Mahomed, meen dat hierdie netwerke nie insidenteel funksioneer nie. Daar is 'n ondersteunende stelsel waarvolgens korrupte individue op strategiese plekke in uitvoerende gesag, parlementêre oorsigkomitees en op direksies van besighede geplaas word sodat die grootskaalse plundering ongestoord kan voortgaan. Dit was gevolglik net logies om Covid-fondse tot die selfverryking van die betrokkenes ook deur hierdie netwerke te versprei. Die president se nuwe dag

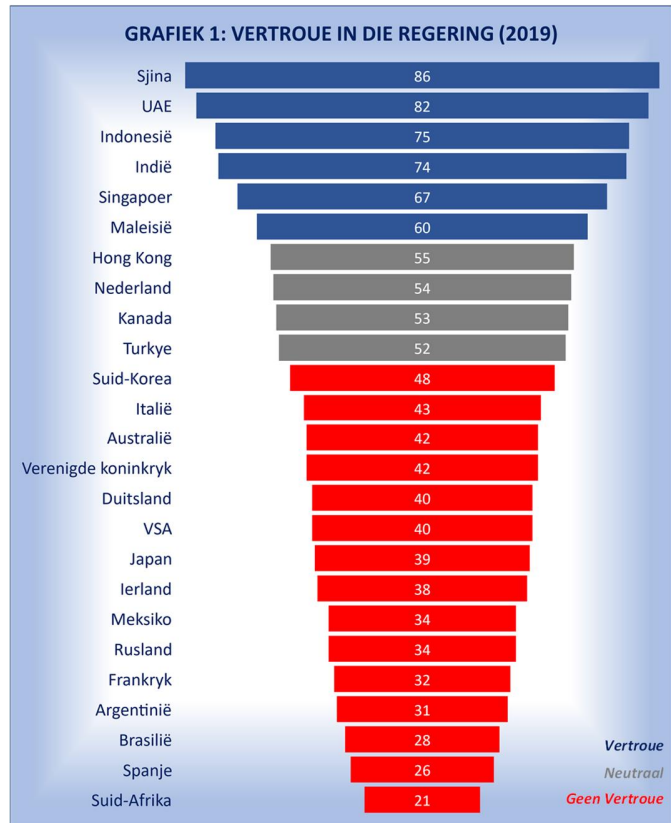
het in 2017 dus belowend gebreek maar voordat die haan drie maal kon kraai het sy kamerade in die ANC die land minagterend verloën.

Vertroue

Die Suid-Afrikaanse regering was reeds vóór die pandemie kniediep in die moeilikheid wat sy vertrouensposisie aan betref. Edelman, 'n kommunikasiemaatskappy wat vir sy wêreldwye kliënte die beleggingsklimaat in potensiele lande met behulp van sy vertrouensbarometer bepaal, dui volgens Grafiek 1 aan dat Suid-Afrikaners se vertroue in sy regering met 'n indeks van 21 in 2019 die heel laagste van al die lande was waarvoor die indeks bygehou word en word geklassifiseer as deel van dié groep waar die burgers geen vertroue in die regering het nie.

Daarmee saam is die land reg aan die begin van die inperking deur die laaste van die grootste graderingsagentskappe tot rommelstatus afgegradeer, juis vanweë die regering se swak hantering van sy finansies.

Die trajek van staatskuld vóór die pandemie, die jongste onthullings oor korrupsie tydens die pandemie en dan ook die vernietigende ekonomiese gevolge van die meestal sinnelose inperkingsmaatreëls, laat enige redelike mens onvermydelik bespiegel oor of die ANC-regering hoegenaamd met belastinggeld vertrou kan word. Moet die drank- en tabakbedryf nog aksynsbelasting op klaarvervaardigde produkte aan die Staat oorbetaal as die einste Staat hulle besighede tot remissie beperk? Moet die toerismebedryf LBS van werknemers aftrek en aan die Staat, wat 'n reisverbod op hulle afdwing, oorbetaal as hulle mense op groot skaal moet aflê? Moet sake-ondernemings BTW aan die Staat oorbetaal as hulle nie eers genoeg omset het om hulle maandelikse huur mee te kan betaal nie? Moet mense wat ekwiteitsfondse moes likwedeer om hulle verlies aan inkomste mee aan te vul kapitaalwinstbelasting aan 'n staat oorbetaal wat hulle van hulle inkomste ontnem het? Moet belastingbetalers as medepligtiges by korrupsie betrek word omdat die Staat van hulle verwag om korrupsie te finansier? Kan Suid-Afrikaners 'n volmag aan die Staat gee om bates sonder vergoeding te onteien as die ANC-regering met platgedrukte neuse teen die winkelvenster van die land se omvangryke pensioenfondse staan en inloer?

Tekorte

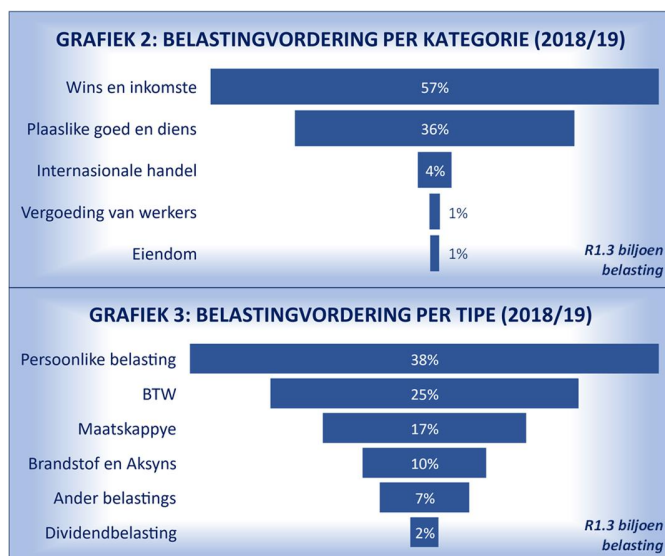
Grafiek 2 dui aan dat die SAID in 2018/19 R1.3 biljoen (driëmiljard) vir die Staat ingevorder het. Daarvan was 57% op besigheidswins, salarisse, rente en dividende gebaseer. 'n Verdere 36% is op plaaslike handelsaktiwiteite in die vorm BTW gevorder. Die Staat kry dus 93% van sy inkomste uit die ekonomiese aktiwiteite van die gewone burgers van die land. Deur sy eie toedoen het die regering, met streng inperkingsregulasie, juis hierdie ekonomiese aktiwiteite ernstig in die gedrang gebring. Die ekonomiese aktiewe deel van die bevolking het gevolglik uiterste opofferings gemaak wat meegebring het dat daar werksverliese was, salarisverminderinge was en dat werkers en besighede wat nie ingeperk is nie onder baie ongewone omstandighede moes funksioneer.

Die begrote staatsinkomste vir 2020/21 beloop bykans R1.58 biljoen terwyl daar vir R1.95 biljoen se uitgawes begroot is. Dit beteken reeds 'n aanvanklike tekort van R300 miljard. Die Covid-pandemie gaan uiteraard 'n wesentlike invloed op hierdie aanvanklike bedrae hê en die

kommissaris van die SAID, Edward Kieswetter, het reeds aangedui dat hy waarskynlik 32% minder gaan gaan invorder as wat aanvanklik voor begroot is. Dit beteken dus dat die SAID, saam met die aanvanklike begrote tekort, vanjaar bykans R700 miljard minder inkomste beskikbaar gaan hê as wat sy uitgawes gaan beloop. Die regering loop dus die wesentlike gevaar dat sy kontant kan opdroog en hy nie eers in staat sal wees om staatsamptenare en politici se salarisse te kan betaal nie. Die boodskap is baie duidelik: daar is hoegenaamd geen ruimte vir onregmatige uitgawes, opgeblaaide tenders, reddingsboeie, staatskaping of gewoon diefstal van staatsgeld nie! Dit is net so duidelik dat hierdie boodskap nie by die ANC ingesink het nie en dit is des te meer teleurstellend dat die regerende politici hulleself met belastinggeld uit 'n humanitêre krisis verryk het terwyl die belastingbetalers buitengewone ekonomiese opofferings moes maak. Gevolglik loop die SAID die bykomende gevaar van 'n belastingweerstand omdat belastingbetalers se bereidwilligheid om belasting te betaal 'n absolute laagtepunt bereik het.

Morele verpligting

Daar is vir enige regering 'n delikate balans tussen hoeveel belasting om te vorder en van wie dit gevorder moet word en om dit só te doen dat die burgers van 'n land dit as 'n noodsaaklike heffing gaan aanvaar wat in almal se gemeenskaplike belang is. Dié geld moet dus op 'n morele wyse ingevorder word en op 'n morele wyse bestee word. Gevolglik is belastingbetalers, hoewel teësinning, in beginsel bereid om belasting te betaal in ruil vir die voorreg om deel van 'n gemeenskap te mag wees, al is hulle van mening dat die regering nie noodwendig altyd die belasting ten goede gaan bestee nie. Die hoeksteen van 'n belastingstelsel is dus dat die Staat sy goedere en dienste tot só 'n mate aan die bevolking beskikbaar moet stel dat almal ten minste 'n menswaardige bestaan kan voer en dat die hierdie hulpbronne vir alle vlakke van die samelewing ewe toeganklik sal wees al word dit nie in gelyke mate opgeneem nie. Dan sal daar 'n groot mate van tevredenheid aan weerskante van die lyn onder die die publiek wees, hetsy die belastingbetaler of dan die belastingbevoordeelde.

Bron: Tax Statistics, 2019

Grafiek 3 bevat inligting oor hoe die Suid-Afrikaanse regering sy belasting vir 2018/19 ingevorder het. Van die R1.3 biljoen wat ingevorder is was 38% uit persoonlike belasting en 25% uit BTW afkomstig. Die grootste gedeelte van die belastinglas kom dus, direk óf indirek, uit doodgewone landsburgers se beursies. Daar is dus 'n direkte verband tussen arbeid, inkomste en belasting en om belastinggeld te steel is dus uiteindelik die diefstal van belastingbetalers se arbeid.

Uiteraard is burgers veronderstel om aan die regering vir wie hulle gestem het geld te gee sodat sekere dienste aan hulle

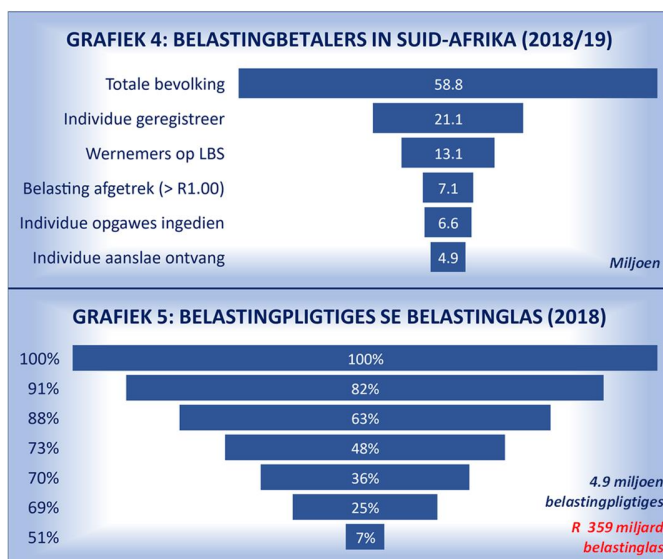
gelewer kan word maar op 'n punt raak die belastinglas só groot dat dit niks anders as 'n verpligte donasie aan die Staat word nie. Belastingbetalers sal verskil oor waar hierdie spesifieke punt is maar vir die meerderheid het Suid-Afrika waarskynlik nou met die Covid-korrupsie hierdie punt verbygesteek.

Beïnvloeding

Wanneer óf die invordering óf die besteding óf selfs beide, as onbillik ervaar word, vertroebel die gewilligheid om belasting te betaal baie vinnig en raak dit ñ broeiplek vir belastingweerstand. Wat op die oomblik in Suid-Afrika gebeur is dat die Staat se begroting in oormaat deur diegene toegeëien word wat hulleself binne die ANC se patronaatstrukture bevind terwyl dié wat dit werklik nodig het tevrede moet wees met ñ geel T-hemp, ñ gratis busrit en ñ kospakkie op stemdag.

Dit is moreel net so aanvegbaar soos korrupsie om landsburgers aan te moedig om die landswette te ignoreer. Daarom is die weerhouding van belasting nie noodwendig oplossing nie indien dit tot die oortreding van belastingwette lei. Terselfdertyd is dit ook die belastingbetalers se plig om weerstand teen die betaling van belasting te bied. Dit is slegs deur te weier om te veel geld te gee dat die Staat gedwing kan word om versigtig te werk te gaan met dit wat hy wel ontvang. Daar kan nooit ñmoreleö of ñpatriotieseö verpligting op ñ belastingbetaler geplaas word om meer belasting te betaal as wat die Staat werklik nodig het nie. Die veronderstelde manier om die belastingstelsel se effektiwiteit te verhoog is dus om invloed op die wetgewer uit te oefen om die belastingwette binne aanvaarbare beginsels te bedryf.

Grafiek 4 bevat inligting oor die aantal belastingbetalers van die land. Van die totale bevolking van 58.8 miljoen is 21.1 miljoen as belastingbetalers geregistreer. Van die 13.1 miljoen wat vir werknemersbelasting geregistreer is, is daar by 7.1 miljoen belasting van R1.00 of meer afgetrek. Daar was 6.6 miljoen wat uiteindelik belastingopgawes ingedien het maar uit die totaal van 21.1 geregistreeerde belastingbetalers het net 4.9 miljoen belastingaanslae ontvang en wat uiteindelik vir die 38% van die Staat se totale inkomste verantwoordelik was.

Bron: Tax Statistics, 2019

Grafiek 5 toon egter verder dat 51% van die 4.9 miljoen belastingpligtes wat belastingaanslae ontvang het net 7% tot die totale persoonlike inkomstebelasting bygedra het en dat 73% van die belastingpligtiges 48% daarvan bygedra het. Dit beteken dus dat 27% van hierdie belastingbetalers, of dan 6% van die totale geregistreeerde belastingbetalers, meer as die helfte van die persoonlike inkomstebelasting bygedra het. Dit is 2% van die bevolking wat hierdie belastinglas moet dra. In terme van stemkrag verteenwoordig hulle 5% van Suid-Afrika se stemgeregtigdes.

Weerstand

Dit is naïef om te dink dat die ANC homself deur só ñ handjievol belastingbetalers sal laat dwing om belastinggeld op ñ morele wyse te spandeer. Dit is ook naïef om te dink dat die ANC van binne homself die omvangryke korrupsienetwerke gaan aftakel. Patronaatskap het die bloudruk van die ANC se besigheidsmodel geword en daarsonder sal die party se gesagstrukture én sy befondsing in duie stort. Die president weet dit en daarom sal hy nie sy leiersposisie op die spel plaas deur teen lede van sy eie organisasie op te tree nie. Ten beste sal die ANC maar weer net verklaar dat hy vasberade is om korrupsie uit te roei, dat dit ñ verleentheid vir hom is dat van sy lede die party se hoë morele waardes in die gedrang gebring het, iewers noem dat dit apartheid se skuld is en die skuldiges dan ongemerk as ambassadeurs in minder belangrike lande herontplooi.

Maar die Covid-krisis is dalk die een keer wat die ANC liewers sy hand op die gierigheidskontrole moes gehou het. Gewone Suid-Afrikaners het nou op groot skaal agtergekom dat hulle in wese deur ñ misdaadsindikaat afgepers word om ñ deel van hul inkomste tot politici se selfverryking prys te gee en dit kan, soos E-tol, tot ñ spontane belastingweerstand lei. So ñ weerstand is teenstrydig met die etiek van wetsgehoorsaamheid maar met ñ keuse tussen korrupsie en belastingweerstand gaan die belastingbetaler uiteindelik dié een kies wat vir hom die minste verkeerd lyk. Die wyse waarmee die Staat met korrupte politici en staatsampnare omgaan is ook nie juis ñ afskrikmiddel vir belastingbetalers wat daaraan dink om die wet in eie hande te neem nie en as die belastingdjinn gevolglik eers uit die bottel gespring het sal geen regering, allermins die ANC, hom weer kan terugkry.

Bethlehem
Augustus 2020

BRONNE:

Malkovic, T. *Is taxation ethical and fair?* 10 May 2017.

Baron, R. *The Ethics of Taxation*. Philosophy Now. 2012.

SARS. *Tax statistics, 2019*.